

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 20.

У НОВОМ САДУ 15. МАЈА 1886.

ГОД. II.

ПРОЛОГ*) † ЈОВАНУ СУБОТИЋУ.

ротужи гласак ноћном глубоком,
Разлежући се болно, плашљиво
Дунавом, Савом, Дрином, Тимоком;
За њиме гласник звона посмртних
— Небеским душам' земски пратилац —
Жаловит лети до на Адрију;
Одјекују од Ртња Ловћену
Изумирућ за Призрен — Свету Андрију...
Ал од куд глас? И што ће кобни звон?
Ко виде данка, света на покон?

На доглед сурој, сетној Авали,
На домак Фрушкој гори;
На срету Саве плаве с Дунавом,
Уранку рујној зори:
Преминуо је *Јован Суботић!*
Прекаљен ратник, мушка обрана
За српско име, образ, стари глас;
За језик, олтар до последњег да —
Блаженства, мира, труду не хтеде,
Могаше л' само *роду* стећи ма!

Блаженству, миру где је прави дом?
Блаженство ј' *горе за млад сломљен над,*
Ком жиће тиња снагом пренежном:
На први лахор гаснуо му глед,
Те не видео лѣта голем ред,
Непретрпница мука китњаст низ,
Што прате итро живот растрзан,
Кроз смршен покор светски дан на дан;
Ал не попев се на намене му вис —
Је-л' то блаженство? То је коб и јад!

Блаженства горе ј' можда препуно
За млађан, зелен, рано свео над:
Ал *овде* чека на благослов рад,
Претежак веку што се наставља
Педесет лега горче по стократ!
Ту слава раду тек доликује

На земљи, земски, док је племена
Расудног, мудро што управља ход
По речи сени — да од семена
Преминулога ума збере плод!...

О, блага сени! Видији нам дни
Најавише се, кад си ступила,
Да севнеш моћним гласом: *прошлости*
Србињској била је тврда основа —
Будућности ће докел бити штит!
Да чују деца народа ти глас:
Да држат' се за темељ вековит
Србињство мора — у томе је спас;
А кад је бићу рода темељ здрав
Ма нема нигда на-њ-га заборав!
О, мудри душе! Твој земаљски свет
Препунак био веље љубави
За прошлост давну — славну. Увек лет
Окренуо би њојзи — убави
Да створиш Србом будућности век,
Указујућ им на прошлости бој
За темељ стари уз мача звек и јек;
Уз гласан, буран и тужан славопој:
Отварајућ Србу стародревни храм.
Где да се моли за будућност — сџм!...

Будућност, да! Због ње му зебла груд;
За тај смер крену даљним вековом,
За тај смер силе, ненадмашив труд —
Да вољом мушком, неоодољивом
Србињској деци пружи светила
За т' јне стазе века познијих —
Док врева светска није прелила
У свести ума, те жалоснијих
Донела дана и од — Видова...
Толиким жаром Српство милова!

*) Говорио Лаза Секулић, правник, на свечаној седници, „Кола младих Срба“, приређеној у Будимпешти 27. априла (9. маја) у спомен † Јов. Суботићу.

Блаженство држао ј', као прави роду син
У жићу ведром Српства сретнога;
 Те благим оком пазео на крин,
 На младу наду рода српскога:
 Као оно нежан вртар кад ми цвет
 Надгледа љупко уз росних зрака клик —
 Указао јој двер у славног доба свет,
 Врлина му и величине лик,
Врлином да се заодене сва,
А прошлост да је раду основа!

Бејаше рад му дуг, у светао смер.
 Изнемогао је дух и хоће мир
 Измучен путем селенски неизмер
 Прелетајући животу на вир!
 Ал скуп је мир, кад не мож' да је ту,
 Да види ток у смеру почетом,
 Да види себи за смер замену:
 Да-л прими нада српска полетом

Смер тај? О скуп је одмор за оног,
 Ко ради, не знав, је-л имао за ког!...

Ал мирно, душе, није обмана,
 Одмарај се за днeвe вечите,
 А твоје мисли биће обрана
 И путевође Србом речите
 Твом смеру, те си душом негова!
 Нек рад нам прати речи ништаве,
 То ј' прави замен над све прославе!
 Јер што су речи, где се тражи рад?
 Та збор је заман, где-но мишцу, ум
Покренут мораш на коби преоблад!
 Где ј' пример диван, духу полет млад —
 Е то ће бити раду благослов,
 Блаженство вечно сени праведној;
 Србињство тим ће Суботићу свом
 Саградит' дворе миру вечитом!...
У Будимешти. Лаза Секулић.

ЖИВИО РАДАЈА!

ПРИПОВЕТКА СА СЕЛА.

СРОЧИО ПАНТА ПОПОВИЋ.

(Наставак.)

Четврта соба.

Четврта је соба уз трећу; али има особит улазак. У њу се улази из ракицинице. Та соба има само један прозор и тај у ракициницу гледи. Кад се ракициница затвори, онда се ниоткуда не може у ту собу завиривати. У соби нема никаква намештаја осим један низак асталчић на четир ноге, онаки, какви су обично асталчићи, на којима се лети пред кућом вечера, кад се дође с радње. Место столица смота свако своју опаклију или кабаницу под себе. Ту, у ту собу, скупљају се тице из рита. Ноћу долећу а ноћу одлећу. Сав шарен свет из читаве Бачке и Баната искуља се ту. Ту се држе конференције крадљивачке. После сваког састанка зајаукне читава околина. Ту се пије вољуски а једе курјачки. Та соба је приправничка школа, препарандија, за крадљивце. Већма је на гласу него она слепачка академија у Иригу.

Крчмарица Мара кад је навукла кога момка, да расипа, па овај није могао да накуца, колико му треба, доводила га је у ту собу и упознала га је са тим совољугама, а ове су га училе, како се ноћу лети у туђе штале и амбаре. Ту се могао сав лоповски универзитет свршити. Учило се крађи сваке руке. Кад је који ђак у школу уведен, гледали су учитељи по најпрактичнијем методу да му омиле своју књигу. Ту се лоповлук с почетка описивао само

са лаке и смешне стране. Исмејавала се најпре лења и глушава светина, коју крадљивци паткриљују вредноћом и мајсторијом својом, па онда се тек узносило јунаштво и дурашност те црне легије.

Пера спреже с крадљивци.

У коло ове легије увукла је крчмарица Мара и Перу Прерадовог. Ова фина браћа сладила су Пери већма живот лоповски него лецидер своје колаче. Ту је било приповедака и сланих и несраних, и мисних и мршавих, свега, само ничега доброг.

Једну две ли ћемо од тих приповедити и ми, да се види, чиме се забављали у четвртој соби крчмарице Маре. Ево дакле једне: Кнез Чонка Лаза из тога села имао је обичај да грди народ, како је буба, како дању седи а ноћу чмава као заклан те им вредни људи, — ту је кнез мислио на крадљивце — свуку чизме с ногу а да они не осете, па се хвалио, како је он човек жив и опрезан и завршивао је ту хвалу своју са питањем: што од мене когод што не украде? Чуварима општинским, које је он такођер ружио да су мрдине, то се досади. Знали су они, да он главом спава на шталских вратих код марве, и, како су и они били ортаци оној браћи из четврте собе крчмарице Маре, договоре се са истима, да преко кнеза изведу му два вола из штале. Тога посла примио се сам цехмајстор са једним оп-

WWW.UNILIB.RS
 УНИВЕРЗИТЕТСКА
 БИБЛИОТЕКА

штинским чуваром. Радиле су с планом, као што сваки ваљан мајстор ради. Ако би се кнез пробудио, општински би му чувар рекао, да је он осетио, како је неко ушао у авлију кнежеву те је зато ушао, и вијао би лопова, али тако, да га не стигне; а ако се кнез не пробуди, онда би лопов уз азистенцију, пратњу, општинског стражара одвео волове. У први сач кнежев оду мајстори у кнежеву шталу, одреше два вола и преведу их преко кнеза. Волови познају газду па ни један није на њега стао. Кад је цех-мајстор то урадио, није му то било доста, него, као што је Милош закланом султану морао још и за врат стати, он је са јаким кананом везао брк кнежев за чеп од врата, запалио дугачку труд па му метуо један крај под нос, па отишао с волови својим путем. Кад је труд догорела до носа, кнез је главу тако жестоко на страну тргао да му се сав брк ишчунао. Остао је дакле с једним брком као во чонка, коме је један рог скрхан. Од то су доба и прозвали кнеза Чонком.

Ево и друге приповетке из четврте собе крчмарице Маре:

Зидар Пеца дерна је пијаница а хоће често што и да склони. Исти Пеца дакле имао је два три госта а ниједног новчића — и крчмарица га је Мара пред тим људма љуто осрамотила, није му дала пића на веру. Тражио је и добио је прилику, да јој се освети. Једном позове га крчмар Сава, да иду у суседски хатар, да краду траву. Пођу онамо и дођу до сеоске чарде, која је на хатару. Ту би се могла која попити, али: нисам прслук понео, вели Пеца, но не чини ништа, лако је за новце пића добити, него како би га ми добили бадава? Договоре се хуље, да наведу крчмара на танак лед. Сиђу се код водице, која је пред чардом, и загледају је. Крчмар љубонитан дође, да види, шта раде. Кажу му, како је зидар Пеца погодио, да оправе водицу, па су дошли, да виде, да се није у рачуну преварио. Погодио је, веле, за педесет форината. Чардаш је знао, да ће то Пеца све код њега оставити па их је позвао на чашу вина. Рекоше му, да нису при новцу; али он их позва, да их он почаста, баш је, вели, добио вољу да пије а нема с киме. Пили су и пили. Онда оде крчмар Сава у потрицу. Пеца се чинио да се није могао од холбе растати. Он ће, вели, Саву дочекати; али, чим је Сава одмакао толико од чарде, да се није могао видети, Пеца трчи, што је игда могао у село крчмарици Мари: — Ухватиле Саву субаше па ишту пет форината, иначе ће и њега и кола отерати у своје село, него казао је Сава да ми одмах даш пет форината. Мара се превари и даде Пеци пет форината а он онда управо у друго село, сткуд су му гости били, кад га је оно Мара

осрамотила, да их прочаста са Марини новци. Крчмарица Мара извукла је пет пута толико батина од крчмара Саве, колико је Пеца од ње извукла форината, а да ће тако бити, знао је Пеца тако зацело, као што ће се он зацело са њеном петицом опити.

Ето такве и тима сличне а и још друкчије приповетке приповедале се у четвртој соби. Пера их је радо слушао. Кад се већ с том браћом познао, постарала се крчмарица Мара, да и своји буду.

Пера краде од своје мртве сестре.

Девојка, што је Пера од писара преотео, волела је газду а не момка, и зато је тражила од Пера час ово час оно да јој купи.

Било је тада у моди носити неке велике свилене мараме црне са златом чипком перважене. Девојка је искала, да јој Пера купи такву мараму. Пера није имао новаца а од куће није могао више да краде, јер је отац увек био на опрезу, а није ни смео, јер га је отац већ толико тукао, да ни марвинче не би могло више поднети.

Пера не купује мараму, а девојка неће у коло без ње; имају ма какве шуге а да она, прва девојка, нема! Почне се дакле срдити на Перу, стане му пребацивати, да он њу више не воли, почне пред Пером писара хвалити и овоме поруке шиљати, да ће Перу да остави.

Мамлаз зелени већ је памет изгубио за девојком. Смислио је да јој мараму набави па ма откуд било. Случајно је и у чича-Јовиној кући била таква марама. Перина сестра умрла је као удавача. Мати јој је купила по моди мараму али је само једаред на себе метла. Умрла је наскоро кад је та марама купљена.

Мати је оставила мараму у сандук уз остало руво ћерино, да има спомена од детета. Сваке недеље кад девојке сеоске полазе у коло, мати је вадила руво ћерино, раширила га по хаљинах и запевала над њим.

И од тог жалосног рува, што је сузама материним наквашено било, украде Пера свилену мараму са златном чипком и даде је својој неваљалој девојчури.

Када је мати у недељу по том разметала руво ћерино, видила је да нема свилене мараме.

Знала је одмах, шта је, па је сад тек горко плакала и нарицала. Тако уплакану затекао је Пера, кад је кући дошао.

— У, несрећни сине, говорила му је мати, зар си до тог, јадној мени, доспео, зар већ раке прокопаваш, да с мртвих руво скидаш?

Даље није могла сирота мати говорити, но се само у прси била.

Пера прима крадено.

Пера је волио матер своју. Није могао с тога отрпити но је отишао својој јареници и искао натраг мараму сестрину, али му ова не да. Молио је и претио јој, али она не да па не да. Даће, вели, али да јој купи другу у замену. Она, каже, не сме од стида и срама изаћи пред свет без мараме. Ђи-дија, и она још говори о стиду и сраму!

Није имао куда, отишао је крчмарици Мари, та она је његов тајни саветник, и питао је, како би дошао до новаца да купи јареници другу мараму, само да сестрину натраг добије. Без сестрине мараме не може матери на очи изаћи. Крчмарица Мара упути га браћи у четвртој соби. Пера је искао од њих и обећао им па уречен рок да ће све поштено вратити. Ови му дадоше колико му је требало, а од њега су тражили за то да им на своме тавану склони по који пазар. Пера није могао на ино, него је то обећао. Пера је постао тако магацинар оне конзорције из четврте собе Марине.

Отац је дознао да му син прима крадено. Тукао га и тукао га. Но кад је видео да то све не помаже — намамио се несрећни син на неваљалство, осладило му се пусто — он је мислио и мислио па је на једно смислио.

III. Отац повлађује сину да краде.

— Шта велиш, сине, ала би то добар паприкаш био та јуница суседова; па каква честита шилерца, па нуз то добра браћа, а, шта мислиш?

То је рекао Јова Прерадов сину своме Пери, за кога се већ и по селу знало, да је дугачких ноката, а опазио је, кадгод сусед поред њихове куће тера своју лепу угојену јуницу на напојиште, да му син Пера чисто хоће да је очима поједе.

Пера се на те речи очеве тргао, зачудио се, где му отац мисли погађа, па се мало обрецнуо на оца.

— Ти, отац, макар шта.

— Није то, сине, макар шта, него то би баш

добро било. И сам бих стао у ортаклук на такав залагај. Како су сад месојеђе, таман као што треба до поклада. Ала би нам нарасло сало као у каспа каквих. Вратови би нам набрекли већма него у бика, кад се у пролеће дохвати испуста на зеленом житу.

— Ти мени, чичо, само пркосиш, огани ме се једаред; знаш да сам се мануо тога заната.

— Мануо си се до прве прилике, док гусак не сикне на свеца. Него шалу на страну. Ја видим, синко, да је твоје око запело за то марвинче па ћеш га одвући макар куда и тамо с братијом у тартањ појести а ни теби ни мени од тога никакве хасне неће бити; него, кад већ мораш да крадеш, нек и ја имам штогод од тога а не само срамоту, што пуца глас по селу да ми је син лопов. Ја сам хтео тебе да на моје стазе доведем, али кад то не могу, ја морам ићи на твоје, старији сам, опрезнији сам, па ћу те бар моћи од какве напасти сачувати. Зато доведи ту јуницу нашој кући, па ћемо је у нашој шупи заклати и на тенани сами појести. На мене нико неће ни посумњати, да знам за ту крађу нити да бих ја допустио, да ти што туђе у моју авлију доведеш.

— Чичо, ти само мене искушаваш. Ја знам, да ти ниси четрдесет дана мрве јела у уста узео, да не би опет од те јунице залагаја једног окусио. Ти би пре умрљо, него што би туђе узео.

— Не искушавам ја тебе, синко, него немам куда; учио сам те, молио сам те, претио сам ти, тукао сам те али као да сам земљи говорио, као да сам по брегу тукао, па, што но рече Мухамед, турски пророк, кад неће брег да дође Мухамеду, Мухамед ће брегу. За то доведи ти само ту јуницу да је закољемо; јешћу ја и то још како слатко.

Док дакле син Пера не добије прилике да украде суседову јуницу, да приведемо: ко и какав му је отац дотле био.

(Наставиће се.)

ЖУКВА, ЦВИЈЕТ ПУСТИЊЕ.

СПЈЕВАО ЈАКОВ ЛЕОНАРДИ

ПРЕВЕО НИКО Ш. ЦРНОГОРЧЕВИЋ.

(Свршетак.)

Десто поћу у овим крајима,

Што их пуста талас отврднули

Обавио урнилом и рек' би

Да се и још таласају, сједим;

И на тужној пустоши с висина

Видим, гдје се блескају звијезде.

У најчистијем плаветнилу; њима

У даљини море је зрцало,

Те у празној ведрини искрама

Наоколо ц'јели свемир сија.

Када упрем очима у оне

Луче, што су за њих тачка само,

А управо тако су големе,

Да су тачка и земља и море

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Прама њима; којима не само
 Човјек, него ц'јели овај свијет,
 На којем је пако човјек ништа,
 Непознат је; и кад опет гледам
 У бескрајност удаљена она
 Као клупка звјездана, што нама
 Изгледају магла, а којима
 Не сам човјек и не земља сама,
 Већ са сунцем све наше звјезде
 Величином и бројем бескрајне
 Ил' су са свим непознате, или
 Чине им се, као она земљи,
 Само тачка маглене свјетлости;
 Што изгледаш тада мисли мојој,
 Што изгледаш, људско покољење?
 И мислећи о ниском ти стању,
 Ком је слика гле, куда сад газим,
 А ти мнијеш, да су поставили
 Господарем и концем те свему;
 И колико пута бајат' хтједe
 На пјешчаном овом тамном зрну,
 Што се земљом зове, да рад тебе
 Често слазе творци свију ствари,
 Да с твсјима угодно прозборе;
 Исмијане понављајућ снове,
 И ово се доба мудрим руга,
 Што у знању и навици благој
 Свеколике рек' би наткриљује;
 Какве мисли, какви осећаји
 Прама теби, јадно смртно људство.
 На срце ми тада наваљују?
 Не знам, да ли у томе је више
 Презирања или сажаљења.

К'о с дрвета панувши јабука,
 Коју свали у мртвој јесени
 Без икакве више снаге зрелост,
 Што мравињак, који но су мрави
 Силним трудом у меканој земљи
 Ископали, дјело и богатство,
 Које но је великим радњама
 Онај народ марљиви скупио
 У љетње се доба побринувши,
 У час један згњечи, сншшти, стрпа,
 Из висина тако падајући,
 Из громовне земаљске утробе
 Изметнута у небеса вишња,
 Црна пропаст пепела, камења,
 Напуњена врућим потоцима,
 Или силна бујица, слазећи
 Поносито низ обронке горске,
 Од стољетних стијена и руда
 И пржине од презажарене,

Градове је и море онамо
 На обали скрајњој попрескала,
 Смијешала и све поломила
 И засула у мало часака:
 Те над њима сада коза пасе,
 А градови нови с друге стране
 Подижу се; њима су темељем
 Затрпани, а зидине ових
 Порушене сада тлачи гора.
 Природа се не брине за људско
 Сјеме нити више на њег' пази
 Но на мрава: а ако је ређа
 Пропаст оном него ли овоме,
 Томе нема другога узрока
 Него слаба плодност људског рода.
 Већ хиљада и осам стотина
 Љетâ прође, како је нестало,
 Уништено огњевитом силом,
 Напучених крајева, а тежак,
 Бавећи се у виноградима,
 Што их с муком на овим пољима
 Храни мртва спепељена земља,
 Још уздиже сумњиве погледе
 Прама кобном врхунцу, што нигда
 Не поставши блажи грозан стоји
 Те још пр'јети, да ће уништити
 Њега, дјецу, јадно му имање.
 И сеоској кућици на крову,
 Сву ноћ лежећ без сна на ваздуху,
 И устајућ често, погледује
 Јадник тијек страшнога вријења,
 Што но куља горске неисрпне
 Из утробе на пјешчане стране.
 Гдје се блиста Капријска обала,
 Мерђелина и Напуљска лука.
 А види ли, да му с' приближује,
 Или удно домаћег бунара
 Чује воду гдје кључајућ хучи,
 Дјецу буди убрзо и жену,
 Те бјеж' с оним, што од свог имућа
 Уграбити може, и бјежећи
 У даљини види драго гн'јездо
 И малену њиву, која га је
 Спасавала једина од глади,
 Гдје их жарки обујмили вали,
 Што прскајућ допру те над њима
 Немилосно за вазда се растру.
 Небесној се свјетлости повраћа
 А послије старог заборава
 Уништена Помпеја, ка' костур
 Укопани, ког свјетлости даје
 Земља, не знаш шкрта ил' милосна,
 И у пустом форуму стојећи

Међ' низима крњастих ступова
 Странац мотри из далека горску
 Двојну косу и димљив врхунац,
 Што још пр'јети тим рушевинама
 И у грози тајанствене ноћи
 Глумиштима по празним, безличним
 Храмовима, срушеним домов'ма,
 Гдје сакрива шишмиш своје младе,
 Ка' злослутна мрка зубља што се
 По празнијем дворовима креће,
 Трчи сјајак од злокобне лаве,
 Што с' далеко кроз тмине црвени
 И обagri околишња мјеста.
 Не знајући тако за човјека,
 За времена, што он старим зове,
 И за сусл'јед дједâ и унукâ
 Вазда млада остаје природа,
 Паче иде тако дугим путем,
 Да изгледа : и не помиче се.
 А међутим пропадају царства,
 И нестаје језика, народâ :
 То не види она : па још човјек

Хоће да се вјечношћу поноси.
 А и ти ћеш, спора жукво, која
 Ресинш ове пустошне крајеве
 Миомирним својим жбуновима,
 Скоро моћи подлећи окрутној
 Подземнога огња, што ће, старом
 Враћајућ се падалишту, доћи
 Прождрљиво на меко ти грање.
 И под косом смртоносном ти ћеш
 Превит главу не опирући се :
 Али до тад залуду молећи
 Будућега свога тлациоца
 Ти је нећеш кукавно превити ;
 А ни сад је глумом охолошћу
 Уздигнуту пут зв'језда не држиш,
 Нит' је дижеш над пустињом, гдје по
 Сад станујеш и гдје си с' родила
 Не по жељи него по случају ;
 Паметнија и толико мање
 Од човјека слаба, што не мислиш
 Да ти ј' трoшна покољења судба
 Ил' ти сама овјекoвечила.

ЗРНА.

I. НА ГРОВЉУ.

Био је мртви дан.

Вријеме тугљиво и влажно ; природа
 увела и пуста.

Густи су облаци небо прекрилили, а магла
 се до у равницу спустила — рекао би и само
 се небо у копрену завилло а послало блиједи ви-
 јенац растуженој земљи.

Био сам у туђем крају — сам и сметен
 међу непознатим свијетом као тица у туђем јату.

На путу сам. Мимо ме пролазе чељад на
 редове, мирно и тихо. Око им мутно, чело за-
 мишљено, ход достојанствен

Пролазе, пролазе Крећу, крећу
 али камо ?

Иду благодарни до оног пустог мјеста, гдје
 почивају кости драгијех им.

Срце ми се ражалило на тај поглед, нава-
 лише на ме горке мисли и успомене, мучиле ме
 неиспуњиве жеље : ишао бих и ја гробу своји-
 јех милијех, али је мој завичај далеко, дале-
 ко преко брда и мора

Јао, људи, колико је тужнији мртви дан у
 туђини ! Срце ми је јако б'јло и вукло ме опет
 нијемом гробљу — том мирном људском по-
 чивалишту и дочетку свега уживања и патње.

Пођох дакле да му угодим, пак да видим

баш и туђу раву, кад не могу походити и опла-
 кати родитељску.

*

Знаете, какво је гробље !

Негдје се мукло издижу стубови сасјечени
 из тврдог мрамора ; негдје рака окићена неж-
 нијем цвијећем или прекривена чистијем грмом ;
 а опет другдје, мјесто големијех стубова и
 уреса, вири из земље мален крст од дрва, не
 мазан ни отесан : једини биљег, да она ледина
 носи кости покојника.

Скоро на свакој плочи гори мртва свијећа,
 а кити је вијенац — знак харности и успомене.

Зрак је по пољани тежак, мутан, тмаст, а
 кроза-њ шушти неки подмукао дах Да
 није ваљда шапат мртвијех, што устају
 што се крећу на рочиште живијем ? . . .

Сјетан и замишљен лутах дуго од гроба до
 гроба, док наиђох на неку сирочад окупљену
 око једног маленог крста.

Наметли с'у скроман вијенац на дрвени
 крст, пак понизно спуштају главу земљи, об-
 лијем је сузама квасе и мукло је љубе

То је била сирота жена са четворо дјечице.

Гануо ме тај приказ. Зауоставих се и упр-
 тијем очима загледах се у њих као у неку

светињу. Гонила ме нека унутрња сила к њима, али ме уједно обузеше неке страшне мисли. Хтједох да им се приближим, да им што кажем, али не могах с мјеста Чинило ми се, да нијесам достојан њих бојао сам се, да их не увриједим

Ах, био сам пред њима мањи од црва!

Најпослије се охрабрих, те са страхом и поштовањем приступих пред најстарије дијете и умиљато га запитах, кога оплакују.

Дијете ме љупко погледа, пак обори своје велике очи и једва изговори:

— Оца.

— А како вам је код куће, додам ја, имате ли да се прехраните, је ли вам остало што очинства?

Суза му се у очима заврти, уздахну и одговори:

— Јест; бабо нам је за собом оставио — мајку и нас четворо сирочади. Онај вијенац, што му о крсту виси, купила је мајка задњим новцима, те ћемо вас дан проћи крај оца молећи

Занијемјех на те ријечи, пак тиснем у шаку лијепом дјетету неколико новаца и излетим као помамљен из гробља.

Одох и чисто завидјех оном мрцу.

II. МОЈОЈ БАБИ.

Наша је баба била добра и весела старица.

Нас је дјецу јако вољела и с нама се најрадије забављала; а и ми смо, дабогме, бабу вољели, јер је била добра и устрпљива.

Кад смо били зли и немир и — а то није ријетко било — она би нас око себе окупила као квочка своје пилиће, пак би нам стала причати свакојаких прича; а најрадије о вјештицама, вукодлацима, вампирима, тењцима и бог те пита још о каквијем страшилима.

О, како нас је за час умјела зачарати и умирити наша добра баба!

Још се сјећам, како би ме страшно уздрмале њене приче.

Испрва бих додуше мирно и хладнокрвно слушао, али би ме за час почео страх хватати. Кожа ми се јежила, тресао сам се као прут и са изваљеним очима погледао сам неповјерљиво око себе; али јао! одасвуда шећу и извиру вукодлаци, вјештице, тењци и сви могући зли духови. Склањао сам се тада ближе баби, уз њу се тискао и скривао за њене хаљине, да ме вјештице собом не поведу, да ми срце не украду; док би најпослије пао старој

баби уз скуте, изморен и прогоњен од својих непријатеља — као мало јање поплашено од звјеради.

Ја сам баби тајио, што се у мени збивало, а она би и даље причала. Тајио сам и трпио, јер је у ономе било ипак сласти и уживања.

* * *

Пред вече једног летњег дана — чини ми се, да је јуче било — ја смо и баба били сами на дому. Баба је сједила на прагу од куће и чепљала вуну, а ја сам се до ње изваљив потрбушке и играо неком старом неваљалом бурмутицом — дала ми је старица, да ме забави. Играо сам се баш са свом ревношћу и запосом и био сам весео и задовољан.

О, лако ли ти је дјецу забавити и задовољити!

Од једном се отворе врата од прекућа и помоли из њих једна стара просјакиња.

Просјакиња је била малена и коштуњава, и премда мало покучена, ипак још кријешка старица.

Лице јој је било мршаво, браздама превучено и на боре сабрано — биљези, што су невоље и године за собом оставиле. Мало око, упало дубоко у глави, сијевало је изнутра живо и ватрено — као хајдук из какве пећине. Просиједа и рапчупана коса не трпи стеге блиједе мараме већ се поткрала испод ње и начинила глави риђ оквир. О једној јој руци виси изгладани штап — мислиш: превија се од болести — а о другој — на по руке — набијена торба; а прљава јој се и подерана хаљина овила око тијела као црна драча око каквог старог пања....

Била је запуштена и прљава, али необична и занимљива старица; а у оном оштром погледу крило се ипак нешто блага.

Нетом је ушла, запитала је милостињу и стала молити.

Баба се одмах подигла, да јој што удијели, а ја сам се нашао — не знам како — за вратима од куће.

Сакрио сам се и тврдо ушанчио за врата, а само бих главу промолио, да видим, шта ради стара просјакиња.

Био сам немиран, збуњен, препаден, и на сваки њезин поглед дах би у мени обамр'о.

Сјетио сам се бабинијех прича о вјештицама, знао сам из њих, да свака стара баба може да постане вјештицом на шета по селу и краде дјецу срца из њедара краде их и у торбу слаже

Ставила се старица моје неприлике — то је јадну чека на свакијем вратима, гдје дјеце има — те се насмијеш и повјерљиво проговори: «не плаши се, мој голубе, неће тебе стара бака», а кад видје, да се ја не предајем, отме јој се дубоки уздах из прсију пак обори своју стару главу. И ја видјех двије крупне сузе, као два зрна бисера, гдје се низ тамне образе котрљају

Још ти видим, добра душо, оне сузе низ образе и чини ми се, да из њих нешто страшна читам: «проклет био ко обасипље толикијем невољама удвиљене!»

У то дође баба са милостињом — сиромасима и цркви давала је обилато — пружи је старици и отпрати је у миру божијему.

Просјакиња преко врата, а ја из моје зачеде.

Мало сам се осмјелио, те се лагано привучем вратима од прекућа, да је отуда прежим.

Старица се била подобро одмакла, пак набада полако напријед.

Ја гледам, гледам старица се добро одмакла Бива мања, мања — а мени срце расте

Ено, замакла је

Не сјећам се, шта је даље било, ал' знам да сам ону ноћ сањао о старој просјакињи.

* * *

Лијепи дани невиног дјетинства пролетјеше мимо ме као бијели лабудови

Срце оста здраво и читаво од старијех вјештица, ал' га понијеше — дјевојке.

Баба, баба, како си ме љуто варала!

Каменко.

ПОЖАР НА МОРУ.

НА ПИСЛО И. С. ТУРГЕЊЕВ.

Било је то у мају 1838. године.

Ја сам био с много другијех путника на пароброду „Никола I.“, који је бродило између Петрограда и Либика. Пошто у то вријеме бјеху жељезнице још слабо процвјетале, путоваху сви путници рађе морем. Те тако многи узимаху са собом своје кочије, да послје на њима наставе пут по Ђерманији, Француској и т. д.

У нас на лађи, сјећам се, било је двадесет и осам господскијех кочија. Нас путника около двије стотине и осамдесет, рачунајући у тај број људи и двадесет дјеце.

Ја сам био тада врло млад и, не страдавши од морске болести, врло сам био занијет тијем новијем утисцима. На лађи бјеше неколико дама врло лијепијех или лепушкастијех — већи их је дио, на жалост, већ помрло!

Мати ме је први пут пустила самог на пут, и ја сам јој морао обећати, да ћу се владати разумно, а што је главно, не дотицати се карата И гле, то пошљедње обећање и бјеше најприје нарушено.

Баш то вече бјеше велики скуп у опшој кајити, — међу осталијем, било је ту и неколико карташа, који су у Петрограду врло познати. Свако вече играли су они „банко“, и злато, које је тада чешће било виђети, него сад, заглашивало је звекетом уши.

Један од те господе, видећи мене на страни и не знајући, зашто сам се повукао, наједаред ми предложи, да играм с њим; кад сам му, с најивношћу својих двадесет година, објаснио, зашто се усте-

жем, — стане се он церити и, окренувши се к својим друговима, ускликне, да је нашао благо: млада човјека, који се никад није дотакао карата и ушљед тога има огромну, нечувену срећу, праву срећу престака! . . .

Не знам, како се то догодило, ну за десет часака ја сам већ сједио за карташкијем столом, с пунијем рукама карата, имајући дивну срећу у картама — и картао сам се, картао очајно.

И треба истину сазнати, да стара пословица није лагала. Новци су текли к мени прегришћу; двије гомили злата дизале се на столу с обадвије стране мојих руку, које су дрхтале и у зноју пивале. Карташ, који ме је увукао, није престајао подговарати и подстрекавати Право рећи, ја сам већ држао, да ћу се наједном разбогатити! . . .

Наједаред се отворише собна врата широм и на њих улету женска ван себе, самртничкијем гласом повикну: „Ватра!“ и паде у несвијест на диван. То је произвело ужасно узбуђење; нико не остаде на својем мјесту; банке, злато, сребро котрљало се и расипало на све стране, и ми сви појурисмо ван. Како да не примијетисмо прије дима, који се већ био и у кајиту набрао, ја то сасма не поњам. Басамаци су га били пуни. Тавно-црвено руменило од ватре, као од каменог угља, кад гори, пуцало је тамо-амо. За тренутак сви смо били на палубу. Два широка стуба дима, у пола помијешана с ватром, дизаху се с обадвије стране димњака и дуж ката-рака; почела је врло ужасна халабука, која већ није

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ни прекидана. Неред бјеше, какав се не да замислити: виђете се, да је сва та људска бића обузело очајно чувство самоспаса, а у том броју мене првога. Сјећам се, да сам зграбио за руку морнара и обећао му десет хиљада рубаља у име материно, ако ме узмогудне спасти. Морнар, који, наравно, није могао узети мојих ријечи озбиљно, отргне се од мене; да, ја и сам нијесам наваливао, знајући, да у том, што говорим, нема здрава смисла. У осталом, ни у том, што сам око себе видио, није га више било. Жива истина, да ништа није једнако трагичности бродолома или пожара на мору, него њихова комичност. На примјер: богати неки велепосједник обузет ужасом, пузио је по поду и силом метанисао; а када је вода, коју су из обиља лијевали у отворе по запаљенијем просторијама лађинијем, за час стишала бијесни пламен, он се дигне, колико је дуг, и повикне громкијем гласом: „Маловијерни! Је-ли могуће, да сте мислили, е ће нас наш бог, руски бог, напустити?“ Ну баш тај час блисну пламен још силније и многовијерни јадник опет паде четвороношке и с нова поче метанисати. Неки ђенерао, мрачна, изгубљена погледа, дерао се без престанка: „Ваља послати гласника государу. К њему су послали гласника, кад је била буна у војеним насеобинама, гдје сам сам ја био, и то је спасло неке од нас!“ Други господин, с кишобраном у рукама, наједаред је с ожесточењем стао пробадати неку јадну сличицу, која је била ту у бачажи, а писана уљенијем бојама и привезана за свој молбрет. Крајем кишобрана пробушио је пет рупица: на мјесту очију, носа, уста и ушију. То сатарисање спровео је с ускликом: „Нашто све то сада?“ И та слика није била његова! Дебели неки господин, пуша, сав у сузама, налик на немачког пивара, није престајао вапити плачнијем гласом: „Капитан! — Капитан!“... И кад је капитан, изишавши из стрпљења, ухватио га за калијер и повикнуо му: „Ну? ја сам капитан, што требате?“ пуша га погледа с убитијем погледом и с нова стане стењати: „Капитан!“

Па ипак, баш тај капитан, спасао нам је живот свима. Прво и прво тијем, што је у пошљедњи тренутак, док се још могло до машине, измијенио правац наше лађе, који би, идући правце прек бајиру — на сваки начин била прије изгорели, него што би ушла у пристаниште, а друго, још тијем, што је морнарима заповједио, да потегну ноже и да, без сажаљења, боду свакога, ко покуша, да се и додирне једне од двију шалуна, које су још остале — а све остале се сурвале са неукства пасажира, који су хотјели да их спусте у море.

Морнари, већином Данци, са својим енергичнијем и хладнијем лицима и скоро крвавим одблијеском

пламена на сјечивицама мачева, улијевали су насилни страх. Била је прилично јака бура; још је појачала од пожара, који је бјеснио у доброј трећини лађе. Морам признати, да ту не би ни помислила већа мушка половина рода људског, да се у овом случају већма показале женске, него мушки. Преблијевале као смрт, застала их ноћ у постељама (мјесто сваког одијела бјеху на њима набацани јоргани) и ма како да онда нијесам вјеровао, оне су ми се учиниле анђелима, који су сашли с неба, да нас осрамоте и да нас охрабре. Ну било је ипак и мушких, који су показали, да их није обузео страх. Сјећам се особито једног, г. Д—ва, нашег пређашњег руског посланика у Копенхагену: он је скинуо цревље, оватник и сјуртук, који је привезао рукавима за груди и, сједећи на затегнутој гумини, махао је ногама, мирно пушећи своју сигару и гледећи свакога од нас по реду с видом сатиричног сажаљења. Што се мене тиче, ја сам нашао прибежиште на спољнијем степеницама, где сам и сио на један од пошљедњих степена. С укоченошћу сам посматрао првену пјену, која је клокотала под-а мном и бризгала ми у лице, и говорио сам себи: „Ето гле, гдје мораш погинути од деветнаест година,“ — јер сам се био тврдо ријешио радије скочити у море него се испећи. Пламен се сводом надвијао над-а мном и ја сам врло добро разликовао његов хук од хуке таласа.

Недалеко од мене, на истијем тијем стеницама, сиђела је мала старица, по свој прилици кухарица неке обитељи, која је путовала у Јевропу. Метнувши главу у руке, шапутала је, чинило ми се, молитве — наједаред погледа брзо на ме и, је-ли за то, што је прочитала на мом лицу штетопосну рјешимост, или за што друго, ухвати ме за руку и, готово молећи, журно рече; „Не, господине, нико није у свом животу слободнијех руку, — ни ви нијесте, као што нико није. Што бог рече, то нек и буде — та то би значило, метнути на се руку, а зато би вас на оном свијету покарали“.

У мене није било до оног часа никакве воље за самоубиство, ну тада из неке сујете, сасма необјашњиве у мом положају, ја сам се два или три пута претварао, као да хоћу да испуним своју намјеру, коју она у мени представља — и сваки пут бацала се јадна старица к мени, да би осујетила оно, што је у њенијем очима било преступом. Напошљетку, ја се застидим, и престанем. Ва истину, на што комендијати у присуству смрти, коју сам онај час држао опасном и неизбјежимом? У осталом, нијесам ни имао времена, да дам себи рачуна у тој туђинштини осјећаја, ни да се усхитим одсуством јегоизма (што би сада назвали алтрујизмом) јадне

жене, јер тај час је хук пламена удвојио своју јарост над нашим главама; ну, наједаред се разлеже глас, звонак као мјед (то бјеше глас нашег спаситеља) над нама: „Шта радите, ходите за мном!“ И одмах, не знајући ни ко нас зове, ни куда ваља ићи, и старица и ја ћипимо, као подбодени, и бацимо се кроз дим за морнаром у сињем корету, који је ишао пред нама горе по степеницама од гумина. Не знајући зашто, и ја сам ишао за њим по тијем степеницама; држим, кад би се он био тај час бадио у воду или учинио у ошће ма шта сасма необично, да бих и ја шљено шљедовао за њим. Успевши на два или три степена, морнар тешко скочи на врх једнијех кочија, којих се доњи крај већ био запалио, Ја скочим за њим и чујем, како је старица скочила за мном; за тијем скочи морнар с тијех првијех кочија на друге, за тијем на треће, ја увијек за њим — и ми се тако виђесмо на кљуну пароброда.

По готову сви путници се били овдје некупили. Морнари, под надзором капитановијем, спуштали су у море једну од двију шлапа — на срећу, највећу. Кроз други крај лађе видио сам жарко пожаром освијетљене стрме горске стрмени, које се спуштају к Либеку. Било је још добре двије врсте до тијех стрмени. Ја нијесам знао пливати — мјесто, на којем смо насјели (ми нијесмо ни примијетили, како се то десило) није било, по свој вјеројатности дубоко, али су таласи врло велики. На при свем том, кад сам само увидио стијене, убијеђен, да сам спасен, овладала је мноме усхићеност — и, на удивљење лица око мене, поскочим неколико пута и узвикнем: „ура!“ Нијесам хотио прићи ближе к томе мјесту, гдје се гомила гурала, да дође до степеница, које су водиле у већу шлапу, — тамо је било махом много жена, стараца и дјецe; да, ја се од тог часа, како сам увидио стијене, нијесам више ни журио: био сам увјерен, да сам спасен. На велико моје чудо, примијетим, да готово ниједно дјете није показивало страха, да су, шта више, некоја заспала на рукама својих матера. Ниједно дјете није погнуло.

Видио сам, усред путника, високог ђенерала; с одијела му је текла вода; стајао је непомично, ослањајући се на усправљену брв, које мало није срушио. Мени су казали, да је он, у први трен страха, одгурнуо неку жену, која га је хтјела предварити и прије њега скочити у један од првијех чунова, који се за тијем кривцом пасажира сурвали. Један од послужитеља на пароброду ухватио га за капут и силом гурнуо назад на лађу, — и стари војак, својим магновитијем кукавиштвом, заклео се, да ће тек пошљедњи саћи са лађе, послуже капитана. Бјеше он висока узраста, блијед, с крва-

вом бразготином на челу, и гледао је унаоколо погледом скрушеног и покорног човјека, као да моли за опроштај.

У то се ја приближим лијевој крају лађе и спазим нашу мању шлапу, која је играла на таласима, као играљка; два лађара, што су била у њој, даду знак пасажирима, да рискирају и да скоче у њу — ну то није било лако: „Никола I.“ бјеше брод од линије, и било је пужно скочити врло вјешито, да човјек не преврне шлане. На послетку, ја се ријешим: почео сам овако: стао сам на ланац од сидра, који се протезао споља дуж лађе, и већ сам се прибрао да скочим, кад ал дебела, тешка и мехка маса паде на ме. Жена ми се нека објесила о врат и непомично је о мени висила. Призвајем, како сам прво био разјарен, ваљало је силом пребацити њене руке преко главе ми, и тако се опростити те масе; али, на срећу, ја нијесам своје разјарености послушао. Како ме је она гурила, мало обоје нијесмо пали у море, ну, на срећу, баш ту, пред мојим носом, праћакао се, не знам откуда висећи, крај од алата, за који се ја ухватим једном руком с огорчењем, садеравши себи кожу на руци до крви... за тијем погледавши доље, видим, да смо ја и мој нарамак за сигурно над шлапом и... чамац зашкрину у свијем шавовима... Ура! повикаше матрози. Ја спустим свој нарамак, који је био у несвијести, на дно чамца и махом се окренем к лађи, гдје сам видио много глава, нарочито женских, како се грозничаво гурају дуж краја лађе.

„Скачите!“ повикнем ја, пруживши руке. Тог часа успијех мога смјелог покушаја, увјереност, да сам спасен од огња, давали су ми неисказану снагу и одважност, и ја сам хватао једите три жене, које се ријешиле да скоче у мој чун, тако лако, као што хватају јабуке у збору. Ваља споменути, да је свака та дама оштро се дерала ту минуту, кад је скакала с брода и, осјетивши се доље, падала у несвијест. Неки господин, вјеројатно полудио од страха, мало што није убио једне од тијех јадница, бацивши тешку кутију, која се разбила, падајући у наш чун, те се показала доста скупијем несесером. Не питајући се, имам-ли право њом располагати, одмах је поклоним двојници лађара, који су, сасма без сваког устезања, узели дар. Одмах станемо пловити, што смо игда јаче могли, к обали, спровођени усклицима: „Вратите се брже! пошљите нам назад скелу!“ Кад смо дошли до аршин дубљине, ваљало је излазити. Тиха, хладна киша росила је већ сахат и није показивала никаквог уплива на пожар, али нас је расквасила, напошљетку, до костију.

На крају крајева дочепамо се тог жељеног бајира, који нам се није ничим више јавио, него ве-

ликом каљужом житког и љепљивог блата, у које су ноге упадале до кољена.

Наш чамац се брзо удаљи, и као и већа шлага, стаде шишати између лађе и бајира. Пасажира је погинуло мало, свега осам: један је упао у запаљени дио од лађе; други утонуо зато, што је понио био са собом све своје новце. Овај пошљедњи, коме сам име ја једва знао, играо је самном шаха већи дио дана и чинио то с такијем огорчењем, да је кнез W... , сједећи за нашом партијом, завршио тијем, што је узвикнуо: „Може човек мислити, да играте, као да је на живот и смрт!“

Што се багаже тиче, изгорела је готово сва, а исто тако и кочије.

Међу дамама, које се спасле, била је и гђа И..., врло љепушката и мала, ну скупа са своје четири ћери и њиховијем дамама; зато је она и остала остављена на бајиру, боса, с тек прикритијем плећима. Ја, из нужде, стао бити удворнијем кавалером, што сам могао својим сјуртуком, који сам био доселе сачувао, оватником, па и цревљама; осим тога, сељак с колима, запрегнутијем с два коња, за којим сам ја јурио до на врх висова, и ког сам био послао напријед, није нашао за нужно чекати ме и отишао је у Либек са свијем мојим сапутницима; и ја ти тако останем сам, у пола го, прокисао до костију, на доглед мору, гдје је наш брод полако догоријевао. Ја, наиме, велим „догоријевао“, јер ја никад не могу повјеровати, да така „машинерија“ може бити тако брзо уништена. То сад не бјеше ништа више, већ крпа у пламу, непомична на мору, испрекидана црнијем контурама оцака и катарака, а око ње лијетаху тромо и равнодушно

галебови — а за тијем велики сноп пепела, ишаран ситнијем варницама и расипљући се у широкијем, кривијем линијама по већ мало тишим валима. И само? помислим ја: и сав наш живот зар је само претовет пепела, који се разноси по вјетру?

На срећу за философа, у ког није већ почео испадати зуб за зубом, ухвати ме други кочијаш. Узео је два дуката, ну за то ме је увио у свој дебелу биљац и пјевао ми је, двије или три мекленбуршке пјесне, које су ми се доста допале. Тако ти се ја у зору дочепах Либек; ту се састанем са својим друговима по жалости, и отиснемо се у Хамбург. Овђе нађемо двадесет хиљада рубаља сребра, које нам је цар Никола, налазећи се тада на путу у Берлин, послао са својим ађутантом. Сви мушки скупе се и ријеше једногласно, да се ти новци предложи дамама. Нама је било тијем лакше то учинити, што је у то вријеме сваки Рус, кад би дошао у Ђерманију, користио се неограниченијем кредитом. Данас тога нема.

Морнар, коме сам за своје спасење обећао превелику суму у име материно, јави ми се, да бих требао испунити своје обећање. Ну, пошто нијесам потпуно увјерен, да-ли је он то заиста, и, поврх тога, пошто он није баш ништа урадио, да ме спасе, то му предложим талир, који он прими с благодарношћу.

Што се тиче биједне старице — кухарице, која се онако бринула о спасу моје душе, ја је нијесам никад више видио — ну, за њу је већ, заухвано, можно казати, да је за њу већ било приуговорљено мјесто у рају, па изгорела или утонула.

Буживаљ 17. јуна 1883.

Превео В

ФРА АНДРИЈА КАЧИЋ

ПРЕМА СРПСТВУ И ХРВАСТВУ.

(Наставак.)

III.

 народ, који је преко 250 година живио под својијем народнијем владоцима срећан и задовољан, јели могао равнодушно подносити оне муке, на које су Турци стављали и државу, и отаџбину, и вјеру и фамиљу његову? »Историја може да каже унапред — вели учени Мијатовић!) — да оној мјери културе, коју је српски народ у петнајестоме вијеку имао, мора у шеснајестому вијеку да одговара ступањ његове душевне боље, његове жеђи за

народном слободом и његових напора, да до ње дође.« И то докажује на првом мјесту исељавањем народа нашега најприје у Сријем и Хрвацку и јужне крајеве Угарске, а касње, пошто је угарска краљевина постала будимскијем пашалуком турскога царства, у границе млетачке републике, и поглавито с тога, што се у средини шеснајестог вијека Млеци крваво боре с Турцима. Можда у неколико и с тога, што се по мраморнијем палатама госпоцких Млетака виђеле шјенке старе господе српске. Свакојако око средине шеснајестог вијека, најприје Клис па онда Сењ, постају збориште и славно гвездо српскијех ускока. Ускоци су

¹⁾ В. Годинџицу год. I., врло важну његову студију под насловом: Шта је желио и радио српски народ у XVI-ом вијеку.

израдили себи мјесто у историји шеснајестог вијека. Они су водили непрекидну, неутољиву борбу с Турцима. Њихова је цијел била, да се крваво свете непријатељима своје вјере и своје земље. Па су се крваво и светили.« Ето широкога поља родољубивом пјеснику, да тражи те храбро осветнике па да их слави.

Најприје долази азбучни списак кнезова и властела народа »словинскога.« Ту пада одма у очи поријекло њихово: сви су из Босне, Херцеговине, Зенте и Далмације; нема пиједнога из Хрвацке. Истина је, ту су и Франкопановић и Зриновић, али за првога говори да је из различнијех бановина и мјеста »словинскијех« а за другога да произлази од Шубића из Брибира.

Ово искључење прековелебићкијех витезова из списка вишереченог још је значајније, кад се види, како их Качић засебно у двије пјесме слави под насловом једна пјесма »унгарскијех и хрвацкијех витезова,« а друга само »хрвацкијех;« одакле слиједи, да остале витезове, чију славу пјева у стотину пјесама, не сматра као Хрвате.

Иза голога списка кнезова и властеле словинске долазе повјести неколико породица њиховијех. На првом мјесту ријеч је »од јасне и присвитле куће кнеза Реље Омучевића-Гргурића,« од које су произашли бани од Костора у Мацедонији и намјесници бански у Босни. »Кнез Реља син Гргура Хомутине би капетан и ђенерао сврху све војске Ђесара Стипана Неманића; имаде за жену Видосаву Баошића.«

Вриједи чути, како завршује Качић разговор о овој властели словинској. Он вели, да их он свијех није именовано. »Многа господа, која се не хтише потурчити и која имадоше срићу сакрити се од сабље Отомановића, побегоше к мору у Приморје, како се находи у писму у манастиру босанскоме, који се зове Фојница, гди се штију ове ричи: Magna etiam Bosnensium pars ex eo turbine in proximas Kraine pagas oraque maritimam fuga se salvavit, quarum pleraeque familiae olim nobiles, nunc privatae sunt, religionis quam patriae amantiorum. Босанска арма јест један штит и на њему по мјесеца и једна звизда. У приморју на многим старим гробовима находи се речена арма; сва је прилика, да су такве гробнице учињене од босанских ускока за једну успомену свога дошашћа и господства.«

Иза овога још ћемо се обазрети на »кратко говорење од господе пољичке.« Ту нам Качић каже, како је постала пољичка република.

Са некога несклада, који се догоди међу господом и краљем босанскијем г. 1015. кнез Тинимир Мирославић с браћом остави Босну и дође у Далмацију и настани се у Пољцима. »У задња доба, пуно послѣ« к овијема кнезовима придођоше из Угарске господа Рајачићи, а послѣје њих опет господин Дражое. Овај долазак из Угарске у Далмацију има бити из доба, кад су Турци били и оном краљевином обладали. Дакле они наши витезови, који су били испред Турака у Угарску прибјегли, да отоле војују противу њих, кад су Турци и Угарском обладали, опет траже себи земљишта, одакле могу наставити борбу противу непријатеља, који одузе народу нашем самосталност, па је замијени робовањем.

Али како Качић мисли о поријеклу јунака, које слави, најбоље се види из пјесме »најпоследне од славне Босне«. Пјесник се обраћа Босни, да му каже своје јунаке,

Нека могу и њих запјевати

Част и дику славној Босни дати!

Али Босна липо одговара

Милована тер жестоко кара:

Јер си, брижан старче, полудио,

Путујући памет изгубио?

Кад си пјева' пјесме од јунака

Највеће си пјева од Бошњака.

Ко је био Марко Краљевићу,

Ко ли витез Милош Обилићу?

Ко бијаше Реља Бошњанине,

Охмузовић јунак од старине?

Ко је био Бранковићу Вуче,

Ко л' *старином* Кастриотић Јуре?

Ко ли јунак Зриновићу бране,

Ко л' делија Косарић Стипане,

Него млади старином Бошњаци,

Ол' Бошњаци, оли Херцеговци?

Па тако слиједи набрајајући јунаке опјевале, који су сви из Босне или Херцеговине:

И остали ускоци јунаци

Сви су, старче, старином Бошњаци.

У реду славнијех јунака босанскијех долазе и шледећи мухамеданци:

Камо теби паше *Атлагићи*,

Атлагићи и *Кулиновићи*?

Гди су теби *Дурат-Беговићи*,

Дуагићи и Соколовићи?

Камо теби силе *Бакотићи*,

Косарићи и *Филиповићи*?

Гди су теби *Ковчићи* јунаци,

Љубовићи гди су *Херцеговци*,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

*Сулагичи и Месијовичи,
Дошричи и Вазликовићи?*

Па тако даље набраја по избор јунака босанске и херцеговачке,

Који но се тада истурише,
Када Босну Турци освојише.

Овђе је Качић најбоље открио своје националне назоре. Из ове пјесме, којом завршује свој «Разговор угодни народа словинскога», одсијевају зраци, који расвијетљују цијело дјело односно народне мисли пјесникове. Народ, који је престао да живи самосталан у својој држави под својим владоцима, тако великијема и силнијема као што су били Неманићи, не може да ишчезне са свјетке позорнице без трага и ето га ми видимо у Качићевом «Разговору угодном», ђе живи у појединијем јунацима својијема и ђе се слави. Велики дио народне вла-

стеле истурчио се, али то не смета ништа пјеснику, да и мухамеданске јунаке слави исто као кршћанске. Нијесу ли Љубовићи и Соколовићи синови босански, синови истога народа, којег су Смањанићи и Јанковићи? Качићу је главно «да се славна имена витезова и гласовитих јунака могу за пуно викова на свиту уздржати, штити и њихова јунаштва спомињати» — «нека се садашњи и последњи витезови могу огледати кано у зрцало у храбреница војевања и гласовита јунаштва својих дидова и шукундидова, да их слободно и весело могу наслидовати и с опћенитим непријатељем бој бити». Ко не види у овој сврси исти онај дух народни, који је српске ускоке довео у Далмацију, да се отолен свете Турцима, да отолен наставе бујни народни живот, који се није могао одједном угасити, у јуначкијем борбама?

(Свршиће се).

Л. Томаковић.

Ж И С Т А К.

ПИСМА ВУКА СТЕФ. КАРАЦИЋА ЛУКИЈАНУ МУШИЦКОМ.

ИЗНОСИ НА ЈАВНОСТ МИЛИВОЈЕ К. БРАНКОВИЋ.

III.

Пречестиџиши Господине,
мени любезниџиши и високопочитаемји!

Ја самъ вама', одмахъ по пришествию моему у Бечъ, писао, и писмо у Новинама Србским' послао кое мыслимъ заиста да сте примили. До скоро самъ се надао одговору, и неколико самъ пута узалудъ отишао Давидовићу (који е мени мало ближе него Петковица Шипатовцу) да гледамъ не'мали какво писмо одкуд'; а садъ већъ видимъ да сте Ви одговор мени заборавили сасвимъ или сте га забилџили на хартију, као Стојковићу, онеме Маџарском' Поети, и пр. Ја већъ сумњамъ есте ли' здрави и живи, а Стојковићъ Вам' може и ђду на смртъ писати. — Да ми хоћете баремъ оне косовске пјесне послати, од оне Шлџпице из Гргуваца, пакъ онда већъ како знате: Берите кукурузе, поправљајте бурадъ отачите вино, пецйте ракiю и пр. А ја ћу одговоръ примити кад' дођемъ на лџто тамо; само да хоћете Ви здрави бити. Чудим се што бы од Фрушића: и нџму самъ писао кад' и вама, и послао самъ му писмо као и вама, пакъ ништа? Баръ да знамъ гдџе е и шта ради.

Копытаръ е примио ваше писмо, и ђду, која му се врло допада; само е мени показао. Онъ бы вам одавно писао, али све чекамо док Вы мени пишете.

Мой е квартиръ од Копытара далеко, као и од Давидовића; но онъ мени свакиј данъ послџ подне долази, и од 6 сатиј до 8 прегледамо Србскиј Рџчникъ, и додаемо му што треба. Србскиј ђе Рџчникъ бити триумфъ надъ свима непријатељима Србског' языка.

Гагић је јошт' овдџе еднако. Мыслимъ дасте чули одавно да е Державинъ умрџо. Нешић е отишао са Диваномъ тамо долџ и казао е да ђе васъ посџтити ако узима кад'. Писао ми е Живковићъ из Србије, и ја самъ му одговорио и послао на Савку; не знамъ ели већъ прешао на ову страну. Идуће поште по лаћу Вам' у Србским' новинама писмо на Хаџи Константина, те ђете га молимъ васъ послати на ону страну по сигурной прилици; ако буде Живковићъ јошт' онамо, пошљите га нџму нека га онъ опреми у Чокешину, ако ли не буде Живковићъ онамо а вы га пошљите оном' Милутину, нека га преда онамо каквом' познатом', кои ђе га однџети или послати у Чокешину.

Дали сте вы писали коме заради пренумеранта на Рџчникъ? Тоша Стратимировићъ кад' е био овдџе, пренумерирао се на 2 Рџчника! Може бити да нџе друкчије могао отићи Демелићевой кући. —

Што чини Литературниј Журналъ? Да га нисте већъ заборавили? Рџчникъ ђе се почети печатати

1-га Јануариа и до Маја биће готовъ; него ће ми много новаца требати, не знамъ како ћу накрай изићи. Мораћу узимати одъ кога, ако одъ кулѣ к-кви пренумеранти нерупише. Чуемъ да е Г. Боггић отишао у Арадъ на Администрацію; ако е истина, пишите нека ми накупи пренумеранта по Арадској Епархији. Чуемъ да ће и S. S. овдѣ скоро доћи; да е поштентъ.

Поздравите ми Г. Борића и његове све домашињ, такодѣрѣ и ваше братство. Ј самъ хвала Богу здраво, кое и вама желећи да буде — те свагдѣ, остаемъ

У Бечу 14-га Октоврѣ 1816. Вашъ искреный Вукъ.

(На првом листу прималац је забележио): Рг. 24. Октов. 1816.

ЛИСТИЊИ.

Г Л А С Н И К.

(Матица Српска). Книжевно одељење имало је 30. априла о. г. своју редовну седницу. Председавао је председник др. Ђорђе Натгошевић а присутни су били ови чланови: Ђорђе Рајковић, др. Љубомир Радивојевић, прота Јован Борота, др. Лаза Станојевић, др. Милан Јовановић-Батут, Александар Сандић, Филип Оберкнежевић, Светозар Савковић, А. Хаџић, Аркадије Варађанин, Стеван Лекић, др. Милан Савић, др. Ђорђе Дера, Андрија М. Матић, Степа Милованов, Сава Петровић и Јован Грчић. Пре свега је секретар у име книжевног одбора поднео извештај о раду одборском за прошла три месеца. — Прихваћен је даље предлог книжевног одбора да један од чланова одељења беседи у спомен и славу покојном Јовану Суботићу на свечаној седници о св. Сави 1887. Члан Сандић умољава се на то од одељења и прима се, да том приликом беседом прослави успомену на честитог покојника. — Члан Јован Бошковић из Београда јавља, да је наново прегледао „Малу поетику“ дра Стевана Павловића; нашао је, вели, да је писац као ново изврдио врло добар преглед садржине и азбучни списак (регистар), али је у самом тексту врло мало допунио и поправио, него обећаје, да ће дело боље дотерати и усавршити, него што се од њега и захтева. На питање, је ли писац учинио измене и поправке према примедбама оцењивачким, одговара Бошковић, да није све, није већином. С тога по његовом мњењу тај спис не може бити предмет никакве нове оцене, него је више ствар поверења, да ће писац савесно извршити своје обећање и своју дужност; а о знању и доброј вољи његовој да не треба ни сумњати. Члан Сандић као други оцењивач, ослањајући се на изјаву пишчеву, да је вољан мане и погрешке и друге можда омашке у свом делу савесно поправити и, где затреба, накнадно што додати, предлаже, да се писцу „Мале поетике“ одреди награда од 300 ф. а. вр. Према тим оценама и према првим оценама истих оцењивача одређује се дру Стевану Павловићу награда од 300 ф. из Накиног фонда и книжевни се одбор овлашћује, да му ту своту може исплатити, чим писац дело своје према примедбама оцењивачким поправи и одбору наново на преглед поднесе те се одбор увери, да је писац све учинио, што су оцењивачи захтевали од њега. — Члан Јован Борота, прота у Ст. Бечеју, подноси оцену на рукописе Милутина Ратковића, Врдиничког игумана, којима је наслов: „Вечити календар“ и „Хронологија црквена“. У опширној својој оцени доказује Борота, да та два дела Ратковићева нису потпуна, нису тачна а местимце да су и погрешна, те се према томе одбијају и вратиће се рукописи писцу патраг на његово захтевање. — Мита Поповић подноси на на-

Та је трагедија године 1881. поднесена била амо на награду но су је тада оцењивачи Миша Димитријевић и Милан Савић одбили. Сад ју је писац према њиховим напоменама и примедбама поправио, те је наново шаље. Издаје се опет на оцену старим оцењивачима. — Врањевски учитељ Душан Петровић шаље на преглед „Ботанику или биљословље“ свог покојног таста Ђорђа Петровића, негда учитеља у Ст. Пардаљу. Издаје се на оцену члану Владану Арсенијевићу у Карловцу. — Чланови А. М. Матић, Ст. Милованов, Ст. Лекић и А. Варађанин у погледу растуривања „Књига за народ“ из Коњевићеве задужбине предлажу ово: 1. Да се „Матица Српска“ обрати школском савету у Карловцима, да му разложи задатак тих књижица и да га умоли, да позове све своје подручне органе, да настоје око тога, да те књижице купују црквено-школске општине и раздају деци као премије при крају школске године. У истом смислу да се замоле и епископи, односно конвисторије у Задру и Котору. 2. Да се „Матица Српска“ обрати министарствима просвете у Србији и у Црној Гори, земаљској влади у Сарајеву, митрополиту односно конвисторији у Сарајеву па да их замоли, да пораде око тога, да подручне им општине купују те књижице и раздају деци као премије на крају школске године. Предлог се прима и урадиће се у смислу тога предлога. — Члан А. Сандић предлаже, да се издаје у мањем обиму „Српски речник знања и науке“ и да се тога ради одабере одбор, који ће тај предлог узети у претрес и книжевном одељењу првом приликом поднети образложено мишљење о том. У одбор тај буду изабрани др. Натгошевић, Савковић, др. Јовановић Батут, Сандић, Оберкнежевић и А. М. Матић. — Члан Сандић предлаже, да се уза сваку свеску „Летописа“ издаје додатак, било засебиче, било с књигом заједно и тај додатак да буде намењен обрани српског језика народног, да се очува чистота језика, да се требе и поправљају туђинштине језичке, што се понајвише поткрале са невања. Тога ради да се изабере одбор, који ће о том поднети мњење своје книжевном одељењу. Прима се и у одбор се одабирају Савковић, Сандић, Оберкнежевић и Лекић. — Први састанак книжевног одељења заказује се на осам дана пред редовну главну скупштину, а други одмах други дан после свршене главне скупштине.

— Книжевни одбор имао је 3. (15.) маја о. г. своју седницу, на којој је ово урађено: 1.) Секретар је прочитао записник последње седнице, затим је јавио, што је одбијено а шта примљено за библиотеку Коњевићеве задужбине. 2.) Приповетка о пропадану нашег селака под насловом „Из нишега“ од непознатог писца, дата је на оцену Милану Савићу. 3.) Ратарске бујалинице.“ спис Петра Кнежевића и остали не-

гови списи послаће се писцу натраг, јер захтева. 4.) В. Н. Отовић, Барски учитељ у Црној Гори, шаље приповетку из црногорског живота: „Осветила сам се.“ Издаје се на оцену дру М. Јовановићу-Ватуту. 5.) Према исказу секретаровом прима се за Летопис песма Мите Поповића под именом „Вата“. 6.) Секретар саопштава да је Милан Савић поправио своју шаљиву игру: „Добре воље“, према искуству стеченом онда, кад је приказивана та игра на поворици; према томе прима се та шаљива игра за Летопис. 7.) Не прима се за Летопис спис Едварда Јунга под насловом: „Мисли у ноћи“ у преводу Св. Вујића. Оцењивач Св. Савковић вели, да је ту преведен тек мали одломак читавог Јунговог списа, а што је преведено, преведено је језиком Симе Милутиновића-Сарајлије: т. ј. језиком, који је врло тешко било и онда разумети, кад је Сима живио, а камо ли данас! 8.) Издаје се на оцену Св. Савковићу приповетка из српско-горњокрајишког живота од неопознатог писца под насловом: „Сабљу или девојку.“ 9.) Прима се за Летопис историјска студија Синише под насловом: „Неколико ријечи о тасту Немањину, бану Борићу.“ 10.) Према препоруци М. А. Јовановића прима се за Летопис генеалогична студија, што је израдио Синиша по Порфирогениту и Дукљанину, под насловом: „Родослов династије Беле Павлимира и Тјехомила.“ 11.) Према оцени Ђ. Рајковића прима се за Летопис двадесет српских народних приповедака, што је скупио и поднео Владимир Красић. 12.) Према исказу Ђ. Рајковића не примају се за откуп неке старе књиге, што је поднео Марко Кречаревић. 13.) Послаће се некоји списи онима, који их ишту натраг. 14.) Остало су биле ствари питомачке.

А. М. М.

ПОЗОРИШТЕ И УМЕТНОСТ.

(Нове српске музикалије.) Накладом књижаре Браће Јовановића у Панчеву угледале су света ове две композиције: „Да л' то“, и „Небо моје“, обе песме од Ђуре Јакшића, обе за баритон или алт уз гласовирску пратњу компоновао Антон Хочева. Издање је на оку и у опште је брижљиво израђено. О вредности самих композиција донеће се за цело са позване стране стручан суд, ми само примећујемо, да према намени песама и за алт кључ баса отештава читање. Цена је и једној и другој композицији 80 новч.

КЊИЖЕВНЕ НОВОСТИ.

— Збирка Адамовљевих приповедака „На селу и прелу“, што смо је огласили, да ћемо је издати у нашој наклади, изашла је из штампе те ће се разаслати претплатницима, који се досад пријавили. Може се добити у администрацији нашег листа по 50 новч. за претплатнике „Стражилова“ а за друге по 60 новч. Ко са стране пошаље новце, добиће књигу бесплатно у кућу.

— Овдашња књижара Луке Јоцића и друга издала је ово дана књижицу под насловом „Не пристоји се! Ручна књижица о неким манама и погрешкама, којих се у говору и мешању с људима ваља клонити.“ То су кратка правила такозване етикеције и доброга реда, како се ваља водати н. пр. при столу, у соби за дочекивање, у јавном животу, у говору и т. д. па на још како ваља пазити на одело и одучавати се ружних навика. Књижица је преведена (не каже се ни с ког језика ни од кога), штампана је у штампарији М. Димитријевића а цена јој је 20 новч.

— Роман Жоржа Онета „Грофица Сара“ изашао је неки дан у српском преводу Бранка Мушицког у Београду накладом књижара Петра Ђурчића. Превод је изашао у две свеске а цена је свакој свесци 50 новч.

— У Панчеву је у штампарији браће Јовановића у засебну свеску наштампан II. Извештај о стању и раду панчевачке српске црквене православне општине за годину 1885., што је поднео црквени одбор те општине главној скупштини 4. о. м.

— Од књижаре Браће Јовановића из Панчева добили смо на приказ нову књигу „Како се гаји перната живина“, која је накладом исте књижаре ово дана угледала света. Књига је рађена по припознатим изворима (немачким, хрватским и српским) а има у њој 12 слика. Цена јој је 50 новч.

— Књижара Браће М. Поповића издала је сад неки дан Његошеву „Слободијаду“ у доста угледном издању. Цена је књизи 70 новч.

— У Београду је из штампарије напредне странке изашла ово дана у другом попуњеном и измењеном издању Физика, белешке из предавања, за своје ученике и ученице написао Борислав Богић Тодоровић, проф. учитељске школе, хонорарни професор богословије и више женске школе, члан сталне комисије против филоксере и ванредни члан главног просветног савета.

— У „Гласу Црногорца“ читамо, да је Вид Вулетић Вукасовић у Загребачком „Археологичном веснику“ приопштио два старославенска натписа у Херцеговини. Особито је, вели „Глас Црногорца“, занимљив први, урезан на печату сабора Ваведенскога, који се чува у василијанском манастиру на Завали (у Петрову пољу).

— 8. број „Босанске виле“, који смо из месечног прегледа за април морали изоставити с тога, што нам је сувише касно стигао, доноси на челу црту из босанског живота под насловом: „Јадац“ коју је написао С. С. Сарајлија. Приповетка је та у својој врсти мало чудна. Девојка се уда за недрагог па зове старог драгана на састанак, ту га пушта да се у сандуку у „самрном зноју“: увери, како га она „искрено воли“ а он „не зна како да јој захвали“, што му је досетком неком „живот спасао“ од љубоморног мужа. Сећамо се једне приче из Бокачијева „Декамерона“, где се тако исто — т. ј. управо противно: цвокоћући на цичи зими — драган уверава, како га удата му драга „искрено воли“. „Јадац“ би поднео за хумореску али онда не би смео бити у том жанру изведен као што је овде. — Даље је настављена „Патница“ Ђорђа Јовановића а за њом долази превод са словеначког „С ода на сина“. То је Крсинкова прича, коју смо ми у нашем „Стражилову“ у 18. бр. о. г. донели у преводу под насловом: „Очета Мачак“, Наш је 18. бр. датиран додуше 1. маја а 8. број „Босанске виле“ 16. априла али је нама, као што већ рекосмо, број тај тек неки дан дошао до руке, дакле се не може замерити нашем преводиоцу, да је упао у ону погрешку, коју смо ми у прошлом броју нашег листа код „Браника“ у месечном прегледу истакли. — Долазе затим Бесаровићеве белешке „Из прошлости Сарајевске и Босанске“ V; па „Поштање убруса Христовог“, с рускога превода митрополит Сава Косановић. Од српских народних умотворина саопштене су у овом броју ове: „Пронаст краљевства Босанског у Кључу 1403 године.“, „Крадљивац Раде“, „Утекла дјевојка“, „Љуба краља Босанскога“ и наставак народних пословица (168—240), што их је скупио Р. Мирковић. — У „Лиску“ су сами књижевни огласи и списак претплатника (Сарајлија: 64—157; и Бањалучана: 1—26).

С М Е С И Ц Е.

(Епизоде из живота и делања Вердијева.) Под овим насловом изашла је у Паризу врло занимљива књига од Артура Пужена. Име неуморног и заслужног овог писца по

знато је сваког, ко је пријатељ музици. Нему имамо захва-
лити оне две дебеле свеске, које су допуна Фџетис-овом му-
зичком лексикону; имамо после од њега знамените живото-
писе о Боалдијеу, Адаму, Мехулу, Белинију, и т. д. У нај-
повијој својој књизи износи нам без икакве критике Вердија
и карактерише га просто само као вештака и човека, али не
спомине нити говори о његовој оперској важности. Ову огра-
ничену задаћу решио је Пужен изврсно, у колико занима
читаоце изнашањем примамљивих и занимљивих епизода из
Вердијева живота. Отворимо књигу на сумце. Први поглед
нам пада на неуспех премијере „Травијатине“. Ова опера је
1853. год. у Венецији сасвим пропала. Последњи чин је пу-
блика шта више смејала. Али и како не би! Виолету је
играла гломазна и дебела певачица Донателијева, чију пери-
ферију би и најбољи математичар тешко могао измерити.
Певачица ова била је символ дебљине, а не сушнице, као што
у улози стоји. Грацијани (Алфред) борио се са најгрознијом
кијавицом, а Вареси (Жермон) није био задовољан са својом
улогом, те је играо само као од беде. Певачи нису умели да
се нађу у нов стил опере, играли су у помодним хаљинама,
у фракковима, и кад је лечник изјавио, да ће болна Виолета
(гломазна Донателијева! још само који час живити, зачу се
најгрознији смеј и грохот у публици. Али фијаско није уни-
штио оперу. На другим позорницама са присталим улогама
и играчима почела је да заузима и осваја терен. За најсавр-
шенију певачицу насловне улоге држе Марију Пиколомини-
јеву. Ниједна дива се не може похвалити тако високим пле-
меном и пореклом, као ова. Породицу јој доводе чак од вођа
Карла Великог; та кућа је давала столећима господаре Си-
јени; из ње је поникао папа Пије II. и главни вођа триде-
сетгодишњег рата. Баш то високо порекло било јој је пре-
пона у глумачком животу, али необични дар и чврста воља
младе певачице најпосле победи. Године 1863. удала се за
маркиза Гајетанија те је оставила позорницу. — Све до „Un
ballo in maschera“ није имао Верди новије среће. „Вечерње
у Сицилији“, које је саставио за париску изложбу 1855. про-
пало је са антипатичности самога предмета и са претерано-
сти певачице Крувелијева. „Симеона Боканегру“ нису умели
да схвате а „Сти-Фелија“, тог свештеника-разбојника, стала
је главе разбојничка романтика. „Un ballo in maschera“
подигао је Вердија опет на врхунац старе славе. У Напуљу
се спремали за представу, али због атентата Орсинијева на
Наполеона III. није хтела полиција допустити, да прича го-
вори о убиству Густава III. Верди опет није хтео ништа на
њој да промене, те се тако поред све пријатељске агитације
Напуљаца опера приказала г. 1859. у Риму и то са огромним
и нечувеним успехом. Али ни тамо не у првобитном облику,
јер се радња морала пренети у Америку и од шведског кра-
ља постаде гувернер неке амерканске колоније. Кад су је
у Паризу приказивали, морала се радња опет пренети у На-
пуљ, јер певач Марија није хтео да се обуче у одећу амери-
канских пуритана. „Un ballo in maschera“ био је последња
опера, коју је Верди написао за Италију. Од онда, то јест

за 27 година написао је само три опере. „La forza del de-
stino“, којој је био предмет нека грозна шанска прича, про-
пала је у Петрограду. Тако исто „Дон Карлос“ на париској
светској изложби 1867. Осамнаест година доцније ушла је
„Ајда“ у Кајро са највећим тријумфом. Ова опера није на-
писана за отварање Сујецког канала, 1869, као што се у
опште мисли, ма по жељи вицекраља египатског, који је дао
100.000 франака за партитуру. Радња опере је мисао науче-
њака беја Маријете, либрето је написао де Лока у прози, а
Гисланцони га је превео у стиховима на талијански. Док
су у Кајру правили позорницу, дотле су у Паризу зго-
товили костиме, али због француско-немачког рата прика-
зана је опера годину дана доцније, 1871. године, са најве-
ћом помпом и сјајем. Верди се бојао дугог путовања на
мору, те није отишао на представу. Филипо Филипи, чувени
музички критичар из Милана, писао је Вердију, да ће он
отићи у Кајро те ће послати оданде извештаје о првом при-
казу свима талијанским листовима. Вердијев одговор је тако
леп, тако карактеристичан за композитора, који је скроман,
овиљан и пре свега не тражи реклама, да ћемо га овде са-
општити. Верди вели: Драги госп. Филипи! Врло ће Вам бити
смешно, али извините, ако Вам не могу прећутати осећаје
своје. Ви у Кајру!... Ово је најјачи реклам за „Ајду“, што
се само замислити даје! И мени се чини, да вештина, кад је
овако схватимо, није више вештина, него занат, лов; нешто,
за чим трчимо, само да до успеха дођемо или бар да га ра-
ширимо. Ово рађа у мени само осећаје гнушања и понижења.
Увек се радо сећам на почетак свога делања, када сам се без
пријатеља, уздицања, спреме и протекције приказао публици
делима својим. Знао сам, да ће ме осудити, а био сам пре-
сретан, кад сам довољан утисак на њих учинио. А сад — та-
кав апарат за једну оперу!... Журналисте, користе, дирек-
тори, професори да ми видају зграду реклама! Они згрћу чи-
таву хрпу изврсних ствари, које ништа не доприносе вред-
ности дела, шта више помрачују му сваку вредност! Ово је
занета жалост! Захваљујем вам се на пријатељској понуди,
што се Кајра тиче, али сам већ писао Ботесанију и замолио
сам га на све, што се односи на „Ајду“. Овом делу не желим
ништа друго, но да га разумљиво прикажу. У осталом, како
бог хоће. Јер ја сам тако почео свој пут, тако хоћу и да га
довршим.“ — Сетимо се сад и политичког одношаја Вердијева,
ма да није баш важан. Познато је, да су Талијанци 1859. и
1860. употребили име Вердијева као политички ребус, те на
сваки вид написали: „Viva V. E. R. D. I.“ Тих пет слова
значе: „Viva Vittore Emanuele, Re d' Italia“. Када се кне-
жевина Парма хтела прикључити новој краљевини талијан-
ској, Бусето, место рођења Вердијева, изабере га за свог по-
сланика. Он се не хтеде примити тог одликовања, али кад
је Кавур рекао, да би волео видити све знамените људе у пр-
вом народном талијанском парламенту на скупу, Верди је при-
стао. После неколико година се захваљиво, и ма да га је Вик-
тор Еманујило 1875. наименовао за сенатора, никад није учес-
твовао на седницама сенатским.

В.

САДРЖАЈ: Пролог † Јовану Суботићу. Од Лазе Секулића. — Живно Радаја! Приповетка са села. Срочио Панта Поповић.
(Наставак.) — Жуква, цвијет пустиње. Сцјевао Јаков Леопарди. Превео Нико III. Црногорчевић. (Свршетак.) —
Зрна. Од Каменка. — Пожар на мору. Написао И. С. Тургењев. Превео В. — Фра Андрија Качић према срп-
ству и хрваству. (Наставак.) Од Л. Томановића. — Листак. Писма Вука Стеф. Караџића Лукијау Мушичком.
Износи на јавност Миливоје К. Бранковић. III. — Листићи: Гласник. — Позориште и уметност. — Књижевне но-
вости. — Смесице.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 фор. 50 новч.
на по године, 1 фор. 25 новч. на четврт године. За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 фор. на годину. — Рукописи
се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад.